

Toužim

Kraj: Karlovarský

Správní obvod: Karlovy Vary

Nadmořská výška: 612 m n. m.

Počet obyvatel: 3 465

Adresa URL: www.touzim.cz

Okres: Karlovy Vary

GPS souřadnice: 50.060495N, 12.985057E

První pís. zmínka: 1185 (839 let)

PSČ: 364 01

Památky a zajímavosti Toužim

Z původní kamenné středověké zástavby měšťanských domů s renesančními a barokními úpravami se dochovaly zejména sklepy a přízemí domů. Kolem jádra, které má statut památkové zóny jsou dochovány výrazné zbytky městských hradeb.

Areál zámku

Z kdysi rozsáhlého panského sídla se dochovalo zejména jeho jádro, které tvoří Horní a Dolní zámek obklopující nepravidelné nádvoří, a dále objekt panského pivovaru a část západního křídla poplužního dvora. Rezidenční objekt Horního zámku je tvořen románsko-gotickým jádrem (dochována kamenická značka), které je pozůstatkem obytné stavby probošství, která se po r. 1437 stala donjonem (obytnou věží) šlechtického hradu. Z opevnění hradu jsou na západě a jihu objektu dochovány hradby s válcovou baštou a kulisová vstupní brána. Postupným rozšiřováním, zejména o novostavbu západního pozdně gotického paláce, vznikla členitá a honosná masivní stavba zámku, upravovaná dále v baroku po požárech v r. 1620 a 1652. Na počátku 19. stol. byl objekt degradován asanací křídel a celého patra. Dolní zámek vznikl renesančním přestavbou a rozšířením gotického předhradí (na zadním renesančním portálu průjezdu letopočet 1544), upravován byl pak ještě v l. 1576-78 a po požárech v 17. stol., kdy v patře vznikl stávající trámový záklopový malovaný strop (po r. 1652). Dnešní podoba stavby, která v minulosti sloužila jako provozně správní zázemí rezidenčního Horního zámku, je výsledkem pozdně barokních úprav po r. 1752. V 19. stol. zbořeně severní křídlo se napojovalo na sousední Horní zámek. Novým hospodářským zázemím panského sídla se stal renesanční poplužní dvůr. Ten byl založen severovýchodně od zámku, již vně středověkých hradeb města a kromě hospodářské funkce měl i velký význam obranný. Tříkřídlový komplex vytvářel jakousi mohutnou baštu, vnější zdi byly opatřeny střelnými. Severně od zámku byla snad již před rokem 1620 založena zámecká zahrada (dochována kamenná kašna před pivovarem) na jejímž severním, horním konci stával snad ještě renesanční letohrádek. Zahrada s letohrádkem zanikly v průběhu 19. stol., dnes je z větší části zastavěna sídlištěm. Nejpozději v roce 1661 byl v zahradě vystavěn panský pivovar (dochován jeho sklep), který stával západně dnešní barokní novostavby pivovaru z doby po r. 1752. Od konce 18. stol. zámek chátral, neboť ztratil svou rezidenční funkci. V 19. století byl necitlivě demolován a dál živoří. Dnes je soukromým majetkem a je veřejnosti nepřístupný.

Městská radnice čp. 35

V jádru pozdně gotická stavba prošla řadou přestaveb po požárech v l. 1620, 1652, 1752 a 1872 a úpravami ve 20. stol., v r. 2004 částečně obnovena původní klasicistně-empírová podoba. Nad vstupem

do mázhausu kamenná znaková deska z doby po roce 1500. V severní části přízemí dochována starší klenutá černá kuchyně a komora, plochostropá místnost s nadokenní arkádou. Dva sklepy, starší gotický, s předsíní a věžeňskou kobkou, je pod severním traktem. Původně vysoká sedlová střecha s věžičkou byla odstraněna po požáru v r. 1872.

Městská kašna

Kamenná kašna z pol. 18. stol. byla upravená kolem r. 1930 (původní sloup se dvěma mísami kulovitěho tvaru nahrazen historizujícím pylonem, dílo místního sochaře K. Fuchse). Původní dřevěná kašna stála v horní části náměstí. Přívod vody zajišťovalo dřevěné potrubí tzv. „městského vodovodu“ z Rourového rybníku (leží ve směru na Kosmovou). Další menší dřevěné kašny byly v obou obecních pivovarech, v dnešní ulici Družstevní a Pod brankou. Starý vodovod sloužil až do 1912, kdy byl vybudován moderní tlakový vodovod s vodojemem nad Kosmovou.

Sousoší mariánského (morového) sloupu

Barokní sloup se sochou Panny Marie s Ježíškem pochází z r. 1705 (datace nad a pod výklenkem podstavce sloupu), čtveřice soch světců, sv. Josef (jihozápad), sv. Florián (jihovýchod), sv. Jan Nepomucký (severovýchod), sv. Jan Křtitel (severozápad) je zřejmě o něco mladšího původu. Na železných konzolách podstavců byly umístěny lucerny.

Areál farního děkanského kostela Narození Panny Marie

Areál vznikl asi po r. 1488 patrně z popudu tehdejší nové toužimské vrchnosti, pánů z Plavna a byl tvořen stavbou vlastního chrámu, farou, školou a pohřebištěm zrušeno v 17. stol. Původní pozdně gotická stavba chrámu, upravovaná po požárech města, byla barokně přestavěna v l. 1738-42 stavitelem Johannem Schmiedem z Útviny a obnovena po požárech v l. 1774-78 a 1872. Z původní stavby zachována severní gotická věž a při ní vybudovaná barokní boční kaple Krista Trpítele z r. 1699. Kostel je jednolodní s dvojicí bočních kaplí (jižní, archanděla Michaela z r. 1752). Presbytář má polygonální závěr.

Sakristie je patrová, v patře panská empora. Loď a část presbytáře zaklenuta obdélnými plackami na pasech. Vybavení kostela je převážně novodobé. V interiéru nástěnné malby J. J. Kramolína z r. 1778 - iluzivní hlavní a dva boční oltáře (sv. Jana Nepomuckého, a sv. Floriána). Tzv. „stará“ fara čp. 64/65 je objekt pozdně gotického založení sklepy přízemí upravovaný v následných obdobích stejně jako sousední objekt školy čp. 8. Při faře stavba býv. márnice, dnes kaple Olivetské hory.

Nový obecní pivovar čp. 69

V jádru pozdně gotický objekt prošel řadou přestaveb. V podzemí se dochovaly rozsáhlé pivovarské sklepy s vodními cisternami z 15. století.

Starý obecní pivovar čp. 72

Vznikl na počátku 16. stol. přestavbou dvou měšťanských domů. V podzemí dochovány původní rozsáhlé pozdně gotické sklepy zaniklého domu a novostavby pivovaru, přístupné mimo jiné i z vnější strany městských hradeb, otvorem s lomeným obloukem, dnes zazděným.

Děkanství (nová fara) čp. 19

Barokní novostavba vybudovaná v l. 1738-42 podle plánů útvinského stavitele Johanna Schmieda. Ohradní zeď byla součástí opevnění předměstí z počátku 17. stol.

Hradební zeď

Zbytky městské hradební zdi z 15. století u kostela. Před ní archeologicky zjištěny stopy po parkánové zdi a hradebním příkopu.

Steinbachův dům čp. 51

V jádru pozdně gotická stavba přestavěná a rozšířená v 17. stol. o sousední dům čp. 50 byla městskou rezidencí A. Steinbacha z Kranichštejna. Kamenný portál z r. 1657 přenesen v r. 1927 na hrad Loket. Dům čp. 58

Ojediněle dochovaný příklad pro Toužim typické šířkové dispozice středověkého měšťanského domu. V přízemí místnost s profilovaným renesančním vstupním portálkem a mázhaus (vstupní síň), zaklenuté valenými klenbami s výsečemi, černá kuchyně, plochostropá síň a komora. V jádru pozdně gotická stavba (sklep a přízemí), upravovaná zejména po požárech města a modernizovaná ve 20. století. Sklepy zasypány. V zadní části parcely je patrná část obnovené hradební zdi města z 15. století.

